

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Matthaei Tympii Aureum Specvlvm Principvm,
Consiliariorvm Iudicvm, Consvlvm, Senatorvm, Et Aliorvm
Magistratvum Cvm Ecclesiasticorum tum Politicorum
omnium**

Tympe, Matthäus

Coloniae Agrippinae, 1617

32 Clementia omnibus subditis antecellere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52641)

Albertus IV. Dux Austriae in dolando, tornando,
& architectura se exercuit. (Cuspin.) *Gambri-*
mus Tuisconum Rex primus decoquere cereui-
siam docuit. (Gassur. in *Epit. Chronici*.) Lex fuit
in signis apud Athenienses, ut iuvenes, postquam
ad pubertatem venissent, artibus adhiberentur,
ut, modo proponerentur publicè variarum artium instru-
menta, ut adducti adolescentes in ea arte insti-
merentur, cuius instrumentis maximè delecta-
rentur. (Greg. Naz. *epist. ad Eudoxum* 160.) Sine
Opificibus onera & commoda publica promo-
ueri non possunt. (Arist. 1. *Pol. cap. 5*.) Ut Solon in
Atheniensi Rep. ciues suos ab otio ad artificia
er. Pertraheret, legem tulit, ne filius patrem alere
ur reprobaretur, qui artem aliquam eum non docuif-
t. Hon. fec.

II. De Agriculis consule locum de agricul-
tura,

&c. la
propter

ebat
tebant
) Syr
ber, f
vnu/q
us non
endat
eges &
austa,
vtilita
metri
is fuit
felic

SIGNVM XXXII.

CLEMENTIA OMNIBVS SVB-
ditis antecellere.

*Clementiam
diuinam
imitari.*

ETS I Nero saeuissimæ esset naturæ, eam ta-
men sub initia Imperij, vsus Seneca præ-
ceptore, probè dissimulauit, & clementiæ famam
maximè tum affectauit. Siquidem cum in prin-
cipio sui Imperij ei allata esset obsequanda (ut ex
more subscriberet) capitalis sententia in lones
duos latrones) à Senatu lata, bis terue recusasse
dicitur, tandem victum, ut misericordiam simu-
laret, & Principis clementis famam sibi ædifica-
ret,

M 3

ret,

ret, gemebundum optasse se nunquam scribere didicisse, (vt subscribenda sententia onere raretur:) adeo cuiusuis nocentissimi hominibus condemnati, supplicium exhorrebat. Seneca 2. *de Clem.* ait, ipsum exclamasse: *Quid vellem nescire litteras.* Baron, Anno Christi ignorabat clementiam primam esse (vt ait Vercus) Imperatorum dotem, seu, vt Seneca loquitur, *de Clem.* Clementiam non tantum honestam sed & tutiores praestare, ornamentumque maioriorem esse, simul & certissimam salutem.

2. *Sabacus*, Aethiopum & Aegyptiorum adeo sanguinis animaduersionem exhorrens, capitis reos damnatosque vincios cathenisque ciuitatibus praestare iuberet, ne scilicet rimerentur. *Herod. lib. 3. & Diod. Sic.*

3. Apud *Persas* ob vnum solum delictum cuius aliquem punire non conceditur, sed lae expendant prius, an plura, & maiora sint flagitia quam benefacta. *Herod. lib. 1.*

4. *Athenienses* fontes, si culpam ingenuè, & nam, quam merebantur, confessi fuissent, misericorditer donabant. *Alex. lib. 3. c. 5.*

5. *Hannibalis* ducis Carthag. primum stragem in eo fuit, vt famam clementiae in principibus colligeret. (*Lin. lib. 2.*) Maximè enim innotesceret, si vnquam aliàs, fabricanda est clementia. Nouum imperium inchoantibus, ait *Tacitus Hist.* utilis est clementiae fama.

6. *Liuis* Augusti coniunx, apud *Dionem* ait: Ego ita iudico, plus clementiam, quam innotescere. Nam misericordes non innotescunt quibus delicti gratia facta est, charos habere gratiam referre student; sed reliqui etiam

nes reuerentur ac colunt; ita vt nemo eos deinde lædere aufit. At qui ira inexorabili vtuntur, non modò eos odio habent ij, qui metuunt sibi; sed cæteri quoque infensi, insidijs structis, suam perniciem euitare statuunt. Videtisne vt medici rarissimè sectiones & ignes adhibeant, ne ipsa videlicet vitia corporis magis exasperent? Pleuraque etiam lenibus corporis exercitijs & mitibus medicamentis molliunt ac sanant. Sermo lenis ad aliquem habitus omnem fremitum laxat: contra asper remissum etiam ad iram concitat, venia data ferocem etiam quemque placat. Supplicium vel mitissimos animos exasperat: violentæ enim actiones, vt sint omnino iustissimæ, irritant; mansuetæ placant: ideoque facilius persuadendo quispiam, quàm cogendo, eò adducitur, vt vel grauissima subeat. Quod aded est natura comparatum, vt brutorum quoque animantium multa, robustissima alioquin & ferissima (ferociss.) blandiendo concitentur, inescandoque perdomentur; alia timidissima atque imbecillissima malè habita ac territa, ad iram concitentur. Neque ego omnibus ex æquo noxijs parcendum esse dico, sed audaces, inquietos, malitiosos, ac sinistri consilij homines, immedicabiliq; & continuæ malitiæ assuetos excindere te iubeo, exemplo earum corporis partium, quæ medicinam non patiuntur. Aliquos, qui propter ætatem, imperitiam, imprudentiam, aut alio casu quodam vel volentes, vel inuiti peccant, verbis castigare, mints corrigere, aliaue tolerabili ratione tractare: atq; vt in alijs rebus, modò grauiores,

*lenitatis
modus.*

M 4

modò

modò mediocres poenæ irrogantur; sic in
quoque re, citra periculum, exilijs alios, alio
nomina, vel pecunia multare, aut in diuer
ca vrbesq; relegare licet, &c. Hac oratione
ita commorus fuit Imp. vt reos omnes in
rum, verbis castigatos, indemnes dimiserit. C
nelio etiam Conulatu donato, eoque fact
sibi omnium animos deuinxit, vt non mod
fidia contra ipsum nullæ exinde compon
tur; sed opinio quoque omnis earum inter
ret.

7. *Pisistratus* Athen. Tyrannus, cum adole
quidam amore filia eius virginis accensu
publico obuiam sibi factam osculatus esset,
tante vxore, vt ab eo capitale supplicium
ret, respondit: *Si eos, qui nos amant, interfu
quid his faciemus, quibus odio sumus?* Val. Ma
cap. 1.

8. *Agessilaus* Rex Lacedæmonum, cum fel
pugnasset apud Corinthum, licet accepisset
tanorum admodum paucos desideratos, e
thijs verò, Atheniensibus, & alijs socijs ing
numerum interisse, tamen aded non grauiter
nec elatus ex victoria, vt grauiter ingemisse
deploraret Græciæ vicem: *Heu*, inquit, *Græciæ*
*qua tot viros intestino bello perdidit, quot vnus
barbaris debellandis satis esse poterant.* Quor
mo tulisset, si plurimorum ciuium interitu
set empta victoria, quam paucorum etiam
stium sanguine partam fuisse optabat? *Plutarchus*

Cum Corinthios intra mœnia compulsi
multis hortantibus, vt urbem oppugnaret, ne
uit id suæ virtuti conuenire, qui peccantes
officium cogeret, non autem Græciæ nobil

mas vrbes euerteret; addens: *si eos extinguere
uoluerimus, qui nobiscum aduersus barbaros stete-
runt, ipsi nos expugnabimus, vel quiescentibus ho-
stibus, qui subuersis socijs, nullo negotio, quando vo-
lent, nos oppriment.* Idem.

Solebat admonere milites suos, ne captiuos
hostes vt facinorosos cruciarent, sed vt homines
seruarent: infantibus etiam in bello captis pro-
midit, vt in vnum locum comportarētur, ne mu-
tatis castris relictis perirent. Eandem curam im-
pendit senibus captiuis, ne, quoniam sequi non
possent, à canibus lupisue discerperentur. *Idem.*
Certè Principem decet mitis seueritas, non dis-
soluta clementia. *Plin.*

9. Xerxes Rex Persarum, cùm Græcorum ex-
ploratores in suo exercitu deprehendisset, eos
circumdixit, vt omnem viderent exercitum, &
illos dimisit. *Plutarch.*

10. Philippus Rex Macedonum, cùm subactis
Græcis quidam auctores essent, vt ciuitates præ-
sidijs contineret, ne deficerent: *Malo, inquit, diu
bonus ac commodus, quàm breui tempore dominus
appellari:* sentiens, Regnum, quod beneficijs ac
benenolentia teneretur, esse perpetuum: quod vi-
tæ, Græcorumque, non esse diuturnum. *Idem.*

Quidam petulantioris linguæ maledicta in eū
conijcere solebat: amicis hortantibus, eijceret
eum in exilium, negauit se hoc facturum: *ne ob-
errans inter plures, latius suam spargeret virulen-
tiam.* Quod maledicum non egit in crucem, ele-
mentigerat: quod ignouit, magnanimitatis: quod
contempsit, & noluit expellere, prudentiæ: plus
enim nocuisset. *Idem in Apophth. Regum & imp.*
Indignantibus eius amicis, quod Peloponesij

M 5 in

Vide fig-
num 26.

Magnanimus ingratorum sibi hos negligit.

in Olympiacis, (seu ludis Olympicis,) ipsum deriderent, & exsibilarent, praesertim neficijs tot à Rege affecti, eumq; ad vindictam stimulantibus: *Quid igitur, inquit, futurum est, si quid illis factamus mali? (lesi à nobis sint?) si tam prauo ingenio sunt, ut eos irrideant, qui de ipsis bene meriti sunt? grauius nocebumus, si eos malefactorum malefactoribus, ut magis maledicere, esse yltione prouocandos, ut seuerius paulo.* Ibid. Idem, suadentibus, ut seuerius paulo Atheniensibus ageret, palàm ingratis: *Nihil tibi, inquit, an ego, qui ad gloriam omnium Theatrum gloria mea euertam? Sciebat Athenienses ingenio & stilo valere. Cùm dem Athenienses Legatos super aliqua re eum misissent, atque ipse benignè audisset, que indulgisset, dimittens pro cumulo admodum. Ecqua alia in re gratificari ijs posset. Hic mochaes è Legatis: Ita vero, inquit, sit suspendentis. Itaque amici & adstantes exarant, sed compescuit se & illos Philippus, Legatos alios dixit: Nuntiate Atheniensibus potentiores esse, qui ista dicunt, quam qui comiter audiunt.*

11. Cùm Alexander Maceda Poro Indorum Regi victo & capto obtulisset, se illi daturum quicquid peteret: vel, cùm ab ipso quæreretur, nam ratione cuperet tractari, & Porus respondisset, regaliter, seu subridens Alexander: *Faciam hac, ait, non tua, sed mea causa non regnum modò illi restituit, belli iure dicatum; verùm imperio eius latiores fines adiecit. Non ignorabat Rex bellum*

firmus, nil adedò decere atque ornare Principem, quàm si clementia vratur erga eos etiam, quos nouit hostes fuisse atrocissimos. *Pont. lib. 1. cap. vlt. & Bruson. ex Plut. Q. Curtius aliquanto secus narrat. Interrogatus Poro, quid victorem statuere debere censeret respondit: quod hic dies tibi suadet, quo expetitus es, quàm sit caduca felicitas: atque ita submonuit Regem, vt modeste sua vteretur fortuna, essetque memor, & ipsi posse accidere, quod acciderat Poro. Idem Alexander tantæ erat clementiæ, vt Darius Rex Persarum à Dijs precaretur, vt aut superare posset clementia Alexandrum, aut si regno spoliaretur, solus Alexander in eo imperaret. *Plutarchus. Q. Curt.**

12. Antigonus Rex Macedonum, amicis suadentibus, vt si Athenas caperet, validis illam praesidijs communiret, (ne fortassis aliquando deficerent,) summaque cura vt totius Græciæ basin custodiret, respondit: *se semper fuisse in ea sententia, vt crederet, nullum esse regni praesidium firmitus, quàm ciuium beneuolentiam: (nihil lenitate esse validius ad subditos in officio continendos:) & clementiam plus posse, quàm violentiam. Plutarch. Idem conspiciens filium suum eos, in quos habebat imperium, ferocius tractantem atque insolentius: An ignoras, inquit, fili, regnum nostrum esse splendendam seruitutem? quia Princeps non minus cogitur inseruire populo, quàm populus Principi. *Plut. & Aelian. lib. 2. de var. hist.**

13. Iulius Caesar detectas contra se coniurationes,

nes, conuentusque nocturnos, non vltra arguit
quàm vt edicto ostenderet, esse sibi notas, &
cerbè loquentibus satis habuit pro concione
nuntiare, ne perseverarent, Auliq; Cæcinnae
minofissimo libro, & Pitholai carminibus ma-
dicentissimis laceratam existimationem suam
ciuili animo tulit. *Sueron. cap. 75.* Post Pharsaliam
victoriam plerisque clarissimis viris, qui Pompeium
secuti erant, in quibus Brutus ille, à quo
postea occisus est, clementer ignouit: imò
in scrinijs Pompei secretæ litteræ repertæ
ex quibus quo plerique animo & erga Pompeium
& contra se fuissent, deprehendere potuissent.
que legit eas, neque descripsit, sed extemplo
mauit, ne quid acerbius in quenquam statueret
litteris cogereur. *Dio lib. 41.* Idem tanta clem-
tia erga hostes & rebelles vsus est, vt Marius
semel dixerit: *Caesar, qui apud te audem dicere
magnitudinem tuam ignorant: qui non audent
manitarem & clementiam.* *Bruson. lib. 3. cap.*
Huius clementia laudatur à Cicerone pro Ma-
cello, Ligario, & apud Dionem in Orat. Antono
lib. 44.

14. *Augustus Caesar*, Iulij Cæsaris nepos, cum
ueneres nobiles ac dignitate claros inter se tum-
tuantes vellet compescere, nec auscultarent illi
sed tumultuari pergerent: *Audite*, inquit, *iuuenem
senem, quem iuuenem senes audiuerunt*: (adole-
cens enim ad Remp. admotus est, & summa
authoritate:) hac sola voce illos coërcuit, ne
aliud supplicium ob concitatum tumultum
petit. *Plut.* Idem legem tulit, Ne Princeps sen-
tentiæ damnatoriam sua subscriberet manu, nec
supplicio quenquam affici suis spectaret oculis.

Delatum est ad eundem, L. Cinnam adolefcentem nobilem insidias illi struere, dictum est, ubi, quando, & quomodo aggredi vellet. Protinus iussit accersiri solum ad colloquium. Venienti alteram cathedram poni iussit, & commemoratis plurimis in eum beneficijs, quare ergo, addidit, *putasti me occidendum?* perturbato Cinna, sic finijit orationem: *Vitam tibi, Cinna, iterum do, prius hosti, nunc insidiatori ac parricida: ex hodierno die inter nos incipiat amicitia, contendamus vtrum ego meliori fide vitam tibi dederim, an tu mihi debeat.* Obtulit & Consulatum. Vis exitum? Cinnam habuit perpetuo amicissimum, solus ille fuit haeres, nullis amplius insidijs ab illo petitus est. Tiberio priuigno suo frequenter per litteras iracundè querenti de his, qui de Augusto malè loquerentur, rescripsit Augustus: *Noli indignari quinquam esse, qui malè de me loquatur: satis est, si hoc habemus, ne quis nobis malefacere possit.* Sueton. cap. 51. Cùm de eò sparsi essent famosi libelli in Curia, tantum absuit vt punitum ireret auctores libellorum, quin potius in eos inquirere noluit, sed tantum censuit, cognoscendum posthac de ijs, qui libellos aut carmina ad infamiam cuiuspiam suo alienoue nomine ederent. Sueton. cap. 51.

Coenabat apud Atedium Pollionem, ibi fregerat quidam è seruulis vas crySTALLINUM, qui illi eò iussus est ab Atedio muranis obijci. Puer ad Caesaris pedes confugit, nihil aliud petiturus, quam vt aliter periret. Caesar puerum dimitti, & omnia vasa crySTALLINA ante se frangi iussit, & his pro puero compleri piscinam: amicum autem grauitè increpauit: *E conuiuijs, inquiens, rapi homines*

*mines imberas. Et noui generis pœna lacerari-
 lux tuus fractus est, viscera hominis distrahe-
 Tantumne tibi placebis, ut ibi aliquem ducti rabi-
 vbi Casar est? Ibid. & Fulg. lib. 3. cap. 1. ex Suet.
 & Dione. Vide Locum de Pœnis.*

15. *Herodes Agrippa, Rex Iudæorum, min-
 mo erat ingenio. Accidit aliquando, ut quidam
 Hierosolymita Legis peritus, nomine Simeon
 aduocata concione per Regis absentiam, ap-
 tis rum Casarea, criminaretur illum, ut
 purum, & arcendum Templi aditu, quod
 nisi dignis pateat: id vbi Præfectus vrbis il-
 gnificauit per litteras, confestim accer-
 hominem, à quo repertus in Theatro, ad-
 re eum sibi iussit, moxque sedata voce ac-
 cidè: Dic mihi, inquit, quid tibi non probet
 his qua facimus? qui cum nihil haberet
 diceret, precatus est veniam. Tunc Re-
 tius, quam quisquam opinaretur, recon-
 tus est: clementiam magis, quam iram de-
 Reges existimans; & lenitatem magis, o-
 celsitudinem: itaque dimisit eum non sine
 nere. Ioseph. Antiq. Iud. lib. 19. cap. 7. Baron.
 Christi 46.*

16. *Titus Vespasiani Imp. filius, amor &
 cix generis humani, (qui dicebat: Non
 tet quenquam à Principis sermone tristem
 dere, (Sueton. Xiphilo) cum Iudæi in o-
 dione Hierosolymitana muro septi, &
 fame vexati sunt, ut innumera hominum
 titudo morte consumeretur, quorum co-
 ra ab illis proieciabantur extra mœnia,
 cuiens ista mœnia, vbi plena cadaueribus*

nia vidit, altamque saniem tabefactis corporibus defluentem; ingenit, & extensis manibus Deum testabatur, factum istud suum non esse. *Ioseph. de Bello Iud. lib. 6. cap. 14. & 15.* qui addit, *lib. 7. cap. 7.* Puto, si Romani contra noxios venire tardassent, aut hiatu terræ deuorandam fuisse ciuitatem, aut diluuiō perituram, aut fulminum ac Sodomæ incendia passuram. *Baron. Anno Christi 72.* Hic Titus Domitiani fratris sui dolo & veneno creditur obiisse, cum eum nec multis officijs posset demereri. *Baron. Anno Christi 83.* Idem Titus fratrem Domitianum insidias molientem non est ultus, sed his verbis admonuit: *Quid opus te parricidio petere, quod me volente obuenturum est; imò quod iam habes, impere participes?* Idem duos Patritij generis conuictos de affectatione Imperij pertulit, nihilque amplius, quam vt desisterent, monuit, hoc tantum dicens: *Principatum fati dari: à se, si quid aliud vellent, peterent, impetrarem.* *Sueton. cap. 9.* Pontificatum Maximum ideo se capere professus est, vt in summo Sacerdotio puras à sanguine manus seruaret, *periturum se potius, quam perditurum, &c.* *Sueton.*

17. *Traianus Imp.* amicis culpatis, quod nimis esset clemens erga suos, & (parum memor Imperatoris Maiestatis) nimium esset omnibus expositus, respondit: *Talem prestabo Imperatorem priuatis, qualem optarem ipse priuatus.* Idem vbi primum Imperium assumpsit, inter alia hoc Edictum Romam ad Senatum misit: *Nunquam suo*

suo iussu bonum virum occisum iri, aut ignem
notandum. Id quod non solum in praesens
mento confirmavit, sed per totum Imperij
pus inuolatum seruauit. Hæc Dio. Vnam
tem, sicut lex æquissima visa est, ita pariter
boni & optimi viri essent, maiori delectu
to, prudentius exquisisset, non eò erroris
prolapsus esset, vt Christianos vita innocen
mos, ac moribus æquè sanctissimos, quod
non colerent, vt impios atq; sacrilegos con
nasset. *Baron. Anno Christi 100. Tom. 2. Annal.*
18. *Hadrianus imp.* adeò contempit inimicos
vt vni, quem in priuata vita habuerat capita
Imperator factus fortè obuiò dixerit: *Eni*
Principibus in priuatis offensis erit factus
se vlcisci. *Dio. Spart.*

Baron. An
no Christi
140.

19. *Antoninus Pius imp.* ipso Imperij initio
est ab omnibus nominatus, quòd multis tunc
factis, postularisq; nonnullis ad supplicium
minem puniuit: *non oportere*, inquit, ab
bus (poenis, aut supplicijs) *Principatus exar*
ducere: ideo animi tranquillitate Numa Pos
lio (Regi Rom.) comparatus est. Secutus
Scipionem, malle se affirmabat, vnum
seruare, quàm mille hostes occidere. *Jul*
pitol.

20. *M. Aurelius Antoninus Imp.* non solum
sij (qui fuerat perduellis Imperij, & tyrannus
arripuerat) nuntiatam necem luxit, sed &
cravit Senatum Romanum, ne de his, qui
sequuci essent, poenas sumeret: vetuit que,
Senatorum puniretur, nec vllius nobilis
sanguis funderetur. erat etiam ei mos iste,
mania crimina minore supplicio, quàm leg

plecti solent, puniret, teste *Vulcatio*, & *Julio Capitol.* Vide *Baronium* Anno Christi 164. & Anno Christi 177. De clementia eius, qua non solum percipit affinibus & cognatis *Cassij*, & ijs, qui cum *Cassio* conspirauerant; sed & ipsi *Cassio*, nisi occisus fuisset, indulgisset. Exstat apud *Volcat.* Gallicanum eiusdem Imp. epistola ad coniugem *Faustinam*, vindictam litteris exposcentem aduersus *Romani Imperij* perduelles, in qua inter cætera ait: *Ego & eius (Cassij) liberis parcam, & genero, & vxori, & ad senatum scribam, ne aut proscriptio grauior sit, aut pœna crudelior: non enim quidquam est, quod imp. Romanum melius commendet Gentibus, quàm clementia: hæc Casarem Deum fecit, hæc Augustum consecravit, hæc patrem tuum in primis Pij nomine ornauit, &c.*

21. *Alexander Seuerus Imp.* *Quinium Camillu* Senatorem, rebellionem molientem, & tyrannidem affectantem, ad se vocari iussit, eiq; gratias egit, quod Reip. curam, quæ bonis viris recusantibus imponi solet, sponte susciperet: mox tanti sceleris conscientia trepidum, consortem Imperij appellauit, in Palatium recepit, ornamentis Imperialibus, & melioribus, quàm utebatur ipse, decorauit, profectioisq; comitem adhibuit. Cumque Imperator ipse pedibus iter faceret, inuitauit & *Quinium* delicijs assuetum ad laborẽ: post quinque millia passuum, ipsum cunctantem equo insidere iussit: cumque post duas mansiones equo etiam fatigatus esset, carpento imposuit. Hoc quoque respicientem, ac Imperium tadio laborum recusantem, denique & mori paratum dimisit, ac militibus, à quibus *Cæsar* præcipue diligebatur, commendatum, ad villas suas tuto

N

abire

abire iussit, vbi ipsum dicto modo docuisset, sit cum imperio esse. Lamprid. Baronius Christi 225. asserit ex Lampridio, eum hunc sectorem iussisse occidi. Herodianus ait, Alexandri Imperium fuisse ἀνδραγωγόν, incruentum ne sanguine. Lampridius verò asserit, eum Senectutem appellatum esse à militibus, propter austeritatem. Cum Alexandro eidem mater Mammæa, & Memmia humanitatem eius & clementiam exhiberent, dicentes: *Molliorem tibi potestatem contemptibiliorem imperij fecisti*, respondit: *securiorem & diuturniorem.*

22. Themistius gentilis Philosophus, vbi pro cione damnauit Alexãdri Magni trucem animam ad Theodosium Seniore[m] cõuersus: Tu, inquit, probis largiris veniã, atq; id, vt probis gratias eos dimittis incolumes & indemnatos, qui ad te ac vana locuti sunt, tanquam eos, quibus in somnia obtigerunt: atq; ita ad præclarã virtutem omnium, clementiã, quã[m] facili[m] impelleris Dei quã[m] similitus, & diuina cuiusdã naturæ princeps esse videris. (Etiam Maiestatis reos, & uictos damnatosq; ab ipsa Legum acerbitate remittit, & ex Acherontis faucibus ereptos, ad Solis lucemq; reuocauit.) Idẽ Themistius, quantũ Theodosij clementiã fuerint consecuta, admodum ait: *Quibus munitus presidij, ð Rex, non sicut Arijs, non armatis militibus, non Armenijs, non Hispanicis, non equorũ armatorũ agmine ad exiguã s. ytharũ flammã equisti: sed tuo vultu quã[m] filio & prudentia, flamma illa per se exstincta, quos o Idẽ Theodosius Gothorum Regem cum barbaris comitibus amanter excepit, cumq; confestim*

extinctus fuisset, regia sepultura mortuum ter-
 ra mandauit. *Zosim. lib. 4. Orofius ait, lib. 7. ca. 34.*
 Vniuersæ Gothorum gentes, Rege (Athararico)
 defuncto (Constantinopoli, quod à suis expulsus,
 fugerat) aspicientes virtutem benignitatem que
 Theodosij, Romano sese Imperio dederunt. In
 iisdem diebus Persæ, qui Iuliano interfecto, a-
 liisque Imperatoribus sæpe victis, nunc etiã Va-
 lente in fugam acto, recentissimæ victoriæ satie-
 rarem cruda insultatione ructabant, vltro Con-
 stantinopolim ad Theodosium misere Legatos,
 pacemque supplices poposcerunt. *Baron. Tom. 4.*
Anno Christi 381. Anno Christi 388. magna eluxit
 Theodosij clementia ac benignitas erga hostes
 seu deuictum exercitum Maximi Tyranni: Nam,
 vt ait Pacatus in Panegyri. Theodosij: *Nullius bona
 publicata, nullius mulctata libertas, nullius pretere-
 rit a dignitas immunita, &c.* Ambrosius epist. 29.
 ad ipsum scribit: *Inimici tui (Maximi) filias re-
 uocasti, nutriendas apud affinem dedisti, matri
 hostis tui misisti de arario tuo sumptus.* Idem Am-
 brof. orat. in funer. Theod. *Beneficium, ait, se
 optabat accepisse augustæ memoriæ Theodosius, cū
 rogaretur ignoscere, & tūc propior erat venia, cū
 fuisset commotio maior iracundia. Prærogatiua ig-
 noscendi erat, indignatū fuisse, & optabatur in eo,
 quod in alijs timebatur, vt irasceretur. Hoc erat
 remedium reorum, quoniam cū haberet super o-
 mnes potestatis, quasi parens exoptulare malebat,
 quam quasi Iudex punire. Sæpe trementes vidimus,
 quos obiurgabat, & conuictos sceleris, cū despe-
 rassent, solutos crimine. Vincere enim volebat, non
 plectere; aequitatis iudex, non pœna arbiter; qui nū-*

*Oram faci-
 li fuerit
 Theodosius
 ad ignos-
 cendum.*

quam veniam confitenti negaret.

Idem Anno Christi 393. ad Ruffinum Praetorem Praetor. in haec verba rescripsit: (I. i. f. maled. Imp. C. Theod.) Si quis modestia neque pudoris ignarus, improbo petulantique malae nomina nostra crediderit laceffenda, ac temeraria turbulentus obrectator temporum nostrorum fuerit, eum poena nolumus subiugari, neque

Theodosius in saepe militari summe philosophatur.

Prudentia iuncta clementiae.

Clem. erga hostes.

aliquid, nec asperum sustinere. Quoniam si leuitate processerit, contemnendum est: si eximia, miseratione dignissimum: si ab iniuria tendum. Vnde integris omnibus, ad nostram gloriam referatur, ut ex personis hominum dictum semus, & vtrum praetermitti, an exquiri debeamus. Admirare, ait Baron. Imperatoris pietatis solueret disciplinam, tunc magis eam fibulae legis astringit. Etenim quem putas incipientem voce praconis, vel in albo Praetoris aut in foro legentem, non continuo summa sua Principem charitate propensiores dicitur? vel si alias prauo in eum esset commotus animo, nonne qualibet grauiori poena grauius supplicium illud fuisset sibi existimandum, quod quid in Principem oblocutus ipse fuisset? Flauia eius peruenientur aures certo sciret? Sic ex ea edita sanctione, ita sibi conciliauit animos, ut tamen eorum, qui odium imbibissent, ad arctiori freno audaciam coercuerit, cum sciret, quod si in maledicta proruperet, fore ea Principum manifesta, in hunc modum optime consules & Claudiana mansuetudini, & Imperatoriae Maiestati. De eiusdem incomparabili clementia postea.

Historiam de Eugenio Tyranno Anno Christi 394.

reportatam ait Aug. 5. de Civ. Dei. cap. 26. *Mimicorum suorum filios, quos non ipsius iussus, sed belli abutulerat impetus, etiam nondum Christianos ad Ecclesiam confugientes, Christianos hac occasione esse perferi voluit, & Christiana charitate dilexit, nec priuavit rebus, sed auxit honoribus; in neminem post victoriã priuatas inimicitias valere permisit. Bella ciuilia, non sicut Cinna, & Marius, & Sylla, & alij tales, qui nec finita finire voluerunt, sed magis doluit exorta, quam iniquum nocens voluit terminata.* Synesius oratione, qua agit cum Arcadio de seruanda clementia erga supplices, ingerit paternum exemplũ, illudq; magnificè de theodosio predicat, quod victor hostiũ ipse à misericordia vinceretur, generositatemque naturæ ad indulgentiam flecteret. De eodem Claudianus:

Non insultare iacenti

Mallebat, mitis precibus, pietatis abundans,

Pœna parcus erat, paci non intulit iram,

Post acies odysidem qui terminus armis, &c.

Cum eiusdem Præfectum populus Antiochenus leui de causã peremisset, eamque ob rem alij in vincula coniecti, alij fuga elapsi essent, ac insuper tota ciuitas consternata in luctu iaceret, Flavianus verò Episcopus ad Imp. profectus, noxiã deprecaturus, fuisset, clementer ignouit pius Theodosius, monuitque Episcopũ, vt celeriter ad suos, ne diutius in luctu & mœrore haberent, reuerteret, qua benenolentia nõ Antiochenorum modò, sed omnium Imperio subiectorũ animos sibi mirificè conciliauit. *Chrysof. Hom.*

Maich. 20. ad pop.

23. *Vespasianus Imp. maledicta in se vibrata &c. Vide Calh.*

quo animo pertulit, & Demetrium Cynicum
 itinere obuium, ac neque assurgere, neque
 rare dignantē, oblatrantemq; etiam nescio
 satis habuit canem appellare. *Suet. cap. 13.*
 24. Cū diuinus ille dux *Moses* populū ex
 gypto caelesti voce & monito, claris mira-
 adstipulantibus, eduxisset, isti tamen identiti-
 grati, refractarij, rebelles erant. Nunc car-
 nunc panem, aut aquam petebant, & ita pete-
 vt voces proteruas & penē lapides ac manus
 illum mitterent, sed tamen illa cōtemplit, &
 niam etiam dedit. Nec vulgum modō proce-
 buit, etiā proceres, etiā proximōs: & ecce *Ab-*
frater, & soror *Maria*, in mitissimum virū
 rexere: ex leuicula causa, quōd *Aethiopia*
 animo eius collibita esset, vxorē duxisset.
soli, inquebant, *Dominus locutus est? nonne*
caelestem vocem auribus his accepimus? Et iā
 si non opponebant solū, sed equabāt; cū
 pro viro mitissimo super omnes homines, (in
 ptura appellat) iratus est, & *Mariam* vitiligine
 lepra subito percussit. Quæ sic cū fratre ad
 tatem mentis reuersa, ad *Mosen* respexerunt
 ad Deū, & post 7. dies precib; eius sincera
 à morbo apparuit. Semper etiā tēpore sedis
 in mansuetudine fuit constans, vīq; eō am-
 ignoscēs suorū, vt Dei irā vel hac voce *De-*
Dele me, inquit, *de libro vitæ potius, quā vt hos-*
 25. *Dauid* Deo quoq; & cælo plenus, cū
 salomus filius fratrem *Ammonē* proteruē in
 uio interfecisset, & triennio apud auū matris
 in Syria exsulasset, fractus & misertus reuocatus
 Ille à scelere ad scelus maius quasi gradu
 properat, & regno patrē pellit, vita quoq;

tuisset. David arma necessaria capit, Ioabum præfectum militiæ cum dilectis viris in illū mittit, sed cum mandato, *Seruate mihi puerum Absalomū.* Ad eum nec in iram, nec in vindictam exarserat, ut tum quoque cum ambiguo euentu arma caperet, sollicitus de venia magis, quam de victoria esset. At Deus pro illo exarsit, & vindicauit; & filius, non filius, interfectus est. Ille nec insidiatorē sceptri & vitæ vita vult exutum, & exutum veris lacrymis luget, dicēs: *Fili mi Absalome, Absalome fili mi, quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te? Absalome fili mi, fili mi Absalome?*

26. Pericles mortui iam vicinus, & spiritu ac vita abeunte, cum amicos assidentes queri & lamentari audiret, atque alium prudentiam, eloquentiam, victorias; alium alia laudare, ille modicè erecto capite: *Et quid hoc est? inquit, aut parua, aut fortuita laudatis: at illud maximum omittitis, quod nemo mea opera pullam vestem sumpserit.* In summis hoc suis laudibus ponebat, quod comis in omnes & humanus, nunquam acerbiter aut vindictam exercuisset.

27. Casimirus erat Dux Sandomiriensium, potens Princeps, idemque postea Rex Polonorum: vilum illi aliquando fuit tempus ludo fallere, & domesticum quendam suum, Ioannem Conarium Equitem, ad aleam vocat: ille paret, ludunt, alternat fortuna, & tandem cum multa nox esset, atque incaluisset, placuit vno iactu de tota summa decidere. Is felix Casimiro fuit, & pecuniam totam ad se attraxit: indignatus Ioannes, & forti suæ iratus, per calorem Principem inuadit, & fortiter os eius depalmat. Clamor & ira omnium, famulus dominum, Eques

N 4 hunc

hunc Principem capitale erat; sed beneficio
 stis elabatur, & manè tamen captus, reducit
 Cazimiro sistitur puniendus. Ille re bene co
 derata, in prudentè hunc sermonè erupit:
*iste mirus quàm ego peccauit; imò quicquid peccauit
 est, est meum. Calor & subita ira (cui nec sapientia
 semper pares sunt) transuersum eum egit, & me
 tem ac manum mouit: ego causam cur praeceperam
 oblitus conditionis & dignitatis meae, quasi cum
 ri lusi: Imò tu Ioannes non veniam à me solitam
 gratiam accipe: vtili castigatione me docuit: pro Li
 quid in posterum indignum Principe committam
 & intra decori ac grauitatis metas me sistam.*
 28. Prefferat Ludouicum XII. Galliae Regè. A
 rólus VIII. Rex, vt heredè proximū, & qui de Jaxan
 ret prole sibi non esse, ita prefferat, vt in cubili posuit
 etià dare, & vitæ suæ parum securus videret
 plerisque Procerū, & vulgi pro praesenti formi Imper
 stantibus, & aduersantibus, certè auersantibus The
 infelicem. Interea Deus in occulto alia delinuit eiu
 Carolum subitò tollit, hunc ad regnū euehit, de ora
 tonitis multis, & vultum sermonemq; mutat. Consta
 bus, & ad gratiam noui Regis se acclinantibus inter e
 rant enim, qui superbiebant, constantes ante illius
 eius cultu aut obsequio: è quibus vnus magister
 ducia ad eum accedit, & bona petit cuius cultus & illis
 dam Aurelianensis, qui tristi illo tempore in mibi lu
 acerrimos Ludouici hostes fuerat. Hic Rex ac ad po
 mo planè regio effatur: *Tu verò aliud à me potestib
 & meritis tuis gratia erit; de isto omitte: nam Cuspini
 Gallie non exsequitur iniurias Ducis Aurelianensis.* Fe
 Dux enim antea cum hoc titulo fuerat, & signatò que
 eabat argutè, dignitatem se atque etiam affectus turp
 cum ea mutasse. Ille verò eadem magnitudine tribus a

Beneficio
reducere
bene co
piti: An
vid pecc
ec sapie
pit, & n
pr abut
asi cum
solim
docu
onm
sistam.

29. Gedeon à suis post victoriam calumnias pas-
sus, mollibus verbis placat, quos obiurgare po-
tuisset. *Iud. 8.*

30. *Iustinianus Imp.* rectè ait, *l. vlt. C. de donat.*
inter vir. & vx. Nihil est tam peculiare Imperia-
lis Maieftatis, quàm clementia & humanitas, per
quam solam Dei seruat imitatio. Vt & Cicero
pro Ligario inquit: Homines nulla vi propius ac-
cedunt ad Deos, quàm salutem hominibus dan-
do.

31. Anno Christi 385. *Valentinianus Imp.* de re-
laxandis vinculis Paschali tempore Edictum pro-
posuit. Id ipsum, vt Paschali tempore vinculi rela-
xarentur, præstare quoque solebant Christiani
Imperatores, qui in Oriente regnabant, quod &
Theodosio factum est. Nam S. Chrysoft. memi-
nit eiusmodi religiose consuetudinis, cum agit
de oratione Flauiani Episcopi Antiocheni, quam
Constantinopoli coram dicto Theodosio habuit;
inter cætera enim ait: Solemnitate hac (Pascha-
les ante
superueniente per totum Orbem terrarum epis-
copos magis
iuis cum
pore in
e Rex
à me
nam d.

31. Anno Christi 385. *Valentinianus Imp.* de re-
laxandis vinculis Paschali tempore Edictum pro-
posuit. Id ipsum, vt Paschali tempore vinculi rela-
xarentur, præstare quoque solebant Christiani
Imperatores, qui in Oriente regnabant, quod &
Theodosio factum est. Nam S. Chrysoft. memi-
nit eiusmodi religiose consuetudinis, cum agit
de oratione Flauiani Episcopi Antiocheni, quam
Constantinopoli coram dicto Theodosio habuit;
inter cætera enim ait: Solemnitate hac (Pascha-
les ante
superueniente per totum Orbem terrarum epis-
copos magis
iuis cum
pore in
e Rex
à me
nam d.

31. Anno Christi 385. *Valentinianus Imp.* de re-
laxandis vinculis Paschali tempore Edictum pro-
posuit. Id ipsum, vt Paschali tempore vinculi rela-
xarentur, præstare quoque solebant Christiani
Imperatores, qui in Oriente regnabant, quod &
Theodosio factum est. Nam S. Chrysoft. memi-
nit eiusmodi religiose consuetudinis, cum agit
de oratione Flauiani Episcopi Antiocheni, quam
Constantinopoli coram dicto Theodosio habuit;
inter cætera enim ait: Solemnitate hac (Pascha-
les ante
superueniente per totum Orbem terrarum epis-
copos magis
iuis cum
pore in
e Rex
à me
nam d.

31. Anno Christi 385. *Valentinianus Imp.* de re-
laxandis vinculis Paschali tempore Edictum pro-
posuit. Id ipsum, vt Paschali tempore vinculi rela-
xarentur, præstare quoque solebant Christiani
Imperatores, qui in Oriente regnabant, quod &
Theodosio factum est. Nam S. Chrysoft. memi-
nit eiusmodi religiose consuetudinis, cum agit
de oratione Flauiani Episcopi Antiocheni, quam
Constantinopoli coram dicto Theodosio habuit;
inter cætera enim ait: Solemnitate hac (Pascha-
les ante
superueniente per totum Orbem terrarum epis-
copos magis
iuis cum
pore in
e Rex
à me
nam d.

31. Anno Christi 385. *Valentinianus Imp.* de re-
laxandis vinculis Paschali tempore Edictum pro-
posuit. Id ipsum, vt Paschali tempore vinculi rela-
xarentur, præstare quoque solebant Christiani
Imperatores, qui in Oriente regnabant, quod &
Theodosio factum est. Nam S. Chrysoft. memi-
nit eiusmodi religiose consuetudinis, cum agit
de oratione Flauiani Episcopi Antiocheni, quam
Constantinopoli coram dicto Theodosio habuit;
inter cætera enim ait: Solemnitate hac (Pascha-
les ante
superueniente per totum Orbem terrarum epis-
copos magis
iuis cum
pore in
e Rex
à me
nam d.

31. Anno Christi 385. *Valentinianus Imp.* de re-
laxandis vinculis Paschali tempore Edictum pro-
posuit. Id ipsum, vt Paschali tempore vinculi rela-
xarentur, præstare quoque solebant Christiani
Imperatores, qui in Oriente regnabant, quod &
Theodosio factum est. Nam S. Chrysoft. memi-
nit eiusmodi religiose consuetudinis, cum agit
de oratione Flauiani Episcopi Antiocheni, quam
Constantinopoli coram dicto Theodosio habuit;
inter cætera enim ait: Solemnitate hac (Pascha-
les ante
superueniente per totum Orbem terrarum epis-
copos magis
iuis cum
pore in
e Rex
à me
nam d.

31. Anno Christi 385. *Valentinianus Imp.* de re-
laxandis vinculis Paschali tempore Edictum pro-
posuit. Id ipsum, vt Paschali tempore vinculi rela-
xarentur, præstare quoque solebant Christiani
Imperatores, qui in Oriente regnabant, quod &
Theodosio factum est. Nam S. Chrysoft. memi-
nit eiusmodi religiose consuetudinis, cum agit
de oratione Flauiani Episcopi Antiocheni, quam
Constantinopoli coram dicto Theodosio habuit;
inter cætera enim ait: Solemnitate hac (Pascha-
les ante
superueniente per totum Orbem terrarum epis-
copos magis
iuis cum
pore in
e Rex
à me
nam d.

31. Anno Christi 385. *Valentinianus Imp.* de re-
laxandis vinculis Paschali tempore Edictum pro-
posuit. Id ipsum, vt Paschali tempore vinculi rela-
xarentur, præstare quoque solebant Christiani
Imperatores, qui in Oriente regnabant, quod &
Theodosio factum est. Nam S. Chrysoft. memi-
nit eiusmodi religiose consuetudinis, cum agit
de oratione Flauiani Episcopi Antiocheni, quam
Constantinopoli coram dicto Theodosio habuit;
inter cætera enim ait: Solemnitate hac (Pascha-
les ante
superueniente per totum Orbem terrarum epis-
copos magis
iuis cum
pore in
e Rex
à me
nam d.

31. Anno Christi 385. *Valentinianus Imp.* de re-
laxandis vinculis Paschali tempore Edictum pro-
posuit. Id ipsum, vt Paschali tempore vinculi rela-
xarentur, præstare quoque solebant Christiani
Imperatores, qui in Oriente regnabant, quod &
Theodosio factum est. Nam S. Chrysoft. memi-
nit eiusmodi religiose consuetudinis, cum agit
de oratione Flauiani Episcopi Antiocheni, quam
Constantinopoli coram dicto Theodosio habuit;
inter cætera enim ait: Solemnitate hac (Pascha-
les ante
superueniente per totum Orbem terrarum epis-
copos magis
iuis cum
pore in
e Rex
à me
nam d.

31. Anno Christi 385. *Valentinianus Imp.* de re-
laxandis vinculis Paschali tempore Edictum pro-
posuit. Id ipsum, vt Paschali tempore vinculi rela-
xarentur, præstare quoque solebant Christiani
Imperatores, qui in Oriente regnabant, quod &
Theodosio factum est. Nam S. Chrysoft. memi-
nit eiusmodi religiose consuetudinis, cum agit
de oratione Flauiani Episcopi Antiocheni, quam
Constantinopoli coram dicto Theodosio habuit;
inter cætera enim ait: Solemnitate hac (Pascha-
les ante
superueniente per totum Orbem terrarum epis-
copos magis
iuis cum
pore in
e Rex
à me
nam d.

fumendum, & dicentibus, quòd omnem
 faciem saxis conuulneràssent, (iniuriam hanc
 ueriores exemplo vindicandam suggererant,
 nu faciem palps, & leniter ridens, dixit
 verò nusquam vulnus in fronte factum video,
 tio,) sed sanum quidem caput, sana verò
 tota. Illi verò reueriti & còfusi, ab hoc iniquo
 stitère consilio. Et hoc verbū hactenus cano-
 mnes, &c. *Flavianus in Orat. ad Theodof. Imp.*
Antiochenis. Vide Baron. Tò. 4. Anno Christi
 33. *Gratianus Imp.* mulierem quandam salu-
 irrisit, quæ maritum variè & asperè crimina-
 tur, ac dixit: *Quid hoc ad me mulier?* & cum
 subijceret: *Etiã in te malè animatus est.* &
 tur, respondit: *Quid hoc ad te mulier?* atque
 culari responsione missam fecit. *Ammian.*
 34. *Carelus Magnus* in suis Capitularibus
 Còstitutiones Regias vocabant) li. 2. c. 39. ut
 vt omnes domini temporales clementer ut
 subditos, siue in exigendis operibus, siue in
 debitis: *scientes*, inquit, *fratres suos esse,*
secum patrem habere, Dominum, ad quem clau-
omnes: Pater noster, qui es in calis. Eginhartus
 dam, vir non mediocriter eruditus, erat etiam
 Carolo à secretis, (ab epistolis,) is perditio-
 pit amare domini filiam, & hæc illum vic-
 redamare. Ad vltimam amoris, sed fuerat
 neam ventum est, atque hactenus amatum
 niuali quadam nocte, cum in gynæceo solus
 sola fuisset, & sub diluculum prodire am-
 vellet, videt omnia niue albicantia: *heu me-*
serum! inquit, succurrit amica, & callidum
 filium premit: tollit, & succollat amores,
 stigia deprehendantur, (fert in humeros

dulce onus.) Videt fortè Carolus, dissimulat tamen, quoadusque in proximum diem conuentum panegyricū indicat. Ibi narrat flagitiū, quæritq; qua pœna admonendus esset (nomina tamen suppressit) famulus, qui sic dominum ludificatus esset: qua item filia, quæ adeò grauius patrem offensusset? Responsum, vltimo supplicio dignos. Tum Carolus produci in medium corporum ludibria iubet. En, inquit, isti sunt qui scelus admiserunt: & tu Eginharte quid au? quid tu filia? qui hoc ausi estis. Iam hæc corona morte vos puniendos iudicat. exequar ne sententiam, dubium. Hic graue facinus vrget, illic misericordia me inclamat. Audite rei mīd, & dominum, & patrem agnoscite, ignoscimus. Sed hac lege, vt tu Eginharte gerulam hanc tuam vxorem ducas, concordēs esto. & porro mutuum inter vos quoq; ferte. (Ex AEginharto & Theuellio.) Rectè, nam, vt Rex Salomon Prou. 20. v. 28. ait: *Clementia roborat thronum Regis*: & Seneca 1. de Clem. In apibus Rex est sine aculeo.

35. Carolus IV. Rom. Imp. hominem, qui sibi necem pararat, ad se accersiri iussit, eique, post varias sui in illum affectus significationes, mille aureos dono dedit, quibus nubilem filiam nupti collocaret, illius se misereri dicens, cuius filia natu grandior domi clausa esset. Imperatori infidiator, vel potius latro ille, gratias egit, & ad conspiratores regressus: *Nesciebam, inquit, qualis Carolus esset, nunc liberalem & clementem Principem ferire nullo modo possum.* A. Ene. Syl. 3. de reb. Alph.

36. Otto

36. *Otto Magnus*, Amor mundi appellatus
ob humanitatem ac popularitatem. Ouid.
Ponto:

*Conueniens hominum est hominem ser-
uare voluptas,*

Et melius nulla queritur arte fauor.

Certè magnos animos & fortunam dece-
nitatis. Barbari aut viles homines, vbi licentia
est, plerumque facti sunt.

37. Cùm *Alphonsus* Arragoniæ Rex argueret
quod nimis mitis ac lenis esset erga suos, non
nonnunquam etiam ijs, qui vel grauitè in
deliquissent, ignoscere: *Malo*, inquit, *multam*
clementiam & mansuetudine seruare, quam pau-
ca seueritate perdere. Panor. 2. de gestis

Eidem cùm quidam diceret: *Cave ne tua huius-
modi clementia in perniciem cadat*, respondit:

*multa mihi perferenda sunt, ne in inuidiam
dam.* Quod illustri hoc admirandoq; facto

probauit: Cùm in obsidione Caietæ susceptis
pueribus, senibus, omniq; sexu bellis

quos Caietani ob annonæ penuriam ciuitatem
pulerant, quidam ei dixisset: Si tu hos non

misisses, Caietani paucis post diebus se dedis-
sent, respondit optimus Rex: Pluris se facere
rum vitas, quàm centum Caietas: ideoq; que
urbem quadraginta fermè millium conatu
re æquiuisset, postea, soluta ac diu desita
dione, sine vi, sine armis, in ditionem rede-
ratum

Idem.
38. *Renatus Lotharingia Dux*, Principatus
propemodum pulsus, à *Carolo Audace* Bur-
dia Duce, postea Heluetiorum confederato-
rum ope adiutus, eum ipsum, à quo tam multa

*Effectus
clementiæ.*

erat, prælio vicit, & interemit. Caroli corpus
 haud paruo labore in conferta læforum multitu-
 dine inuētum, non laniavit, nec ludibrio habuit;
 sed ad Nanceam urbem in D. Georgij fanum de-
 tulit, cum omni aula sua, eum honoris gratia a-
 tratis vestibus profecutus, tanto sacerdotum fa-
 cumque numero adhibito, quantus tunc inueni-
 ri potuit: breuiter, omnia doloris signa edidit,
 dum hostem grauissimum efferret, non aliter at-
 que si verum suum parentem extulisset. *Fulg. lib.*

5. cap. 1.
 39. Quas victorias *Theodosius Iunior* de Persis,
 Saracenis, & alijs barbaris gentibus incruentas
 retulit, eas *Theodoretus* lib. 5. c. 36. alijque scrip-
 tores eius clementiæ & pietati attribuerunt. Re-
 cte ergo ait *Seneca* 1. *de clem. c. 19.* Excogitare ne-
 mo quicquam poterit, quod magis decorum re-
 genti sit, quàm clementia. Et: Non opus est con-
 struere in altum editas arces, nec in ascēsum ar-
 duos colles emunire, nec latera mōtium abscin-
 dere, multiplicibus se muris turribusque sepire,
 saluum Regem in aperto clementia præstabit.
 Vnum est inexpugnabile munimentum amor ci-
 uium. Quid pulchrius quàm viuere optantibus
 cunctis & vota sub custode nuncupantibus? Si
 paulum valetudo titubauit, non spem hominum
 excitari, sed metum? nihil esse cuique tam preti-
 osum, quod non pro salute Præsidis sui commu-
 ratum velit? Idem 2. *de clem. c. 3.* *Nihil pulchrius*
in fastigio collocatis, quàm multarum rerum ve-
ntam dare, nullius petere.
 40. Cùm *Sigismundus* I. Polonorum Rex ob cle-
 mentiam aliquando à quodam viro senatorio re-
 prehenderetur, vrbaniore responso repressisse
 illam

illam eius acerbitatem fertur: *Qui scis, inquit, quoniam serenitatem istam exordieris?* inuenitque illum culpæ exortem esse, & ad multa nunquam conuiuendum esse Remp. admittenti. Priuatas iniurias, obrectationes, conuicia maledicta insolentiorum hominum ita contempsit, ut nunquam vindicaret, nec esset ob id ceptus ad beneficentiam in huiusmodi hominibus restrictior. *Cromerus in 1. Epitaphio.* Cum eius Laurentius Palatinus Hungariæ diceret, immoderanter agere, qui victis hostibus, non solum tantam & opes relinqueret, sed etiam eos inimicos reciperet, extolleretq; ; Præclarè respondit: *Tibi videtur utile inimicum occidere, & mortuus bellum non excitet. at ego inimicum occido, dum parco; & amicum facio, dum extollo.* Syl. 3. de gestis Alph.

41. *Rudolphus imp.* nonnullis querentibus, ferrii moribus mutatis, subditis clemētior esset, *quædam e sub initium Imperij,* respondit: *Seuerum & Fulgibilem fuisse me aliquando pœnituit, lenem & Nihilabilem nunquam.* (Syl. 2. de eius gestis.) *Seueritates prudentis imp.* lenitatem nunquam suorum & conferrarum in exitium trahere cultores, ut semper Nat. hic facit nimia seueritas. Non enim ij solum obstricti videntur, ad quos seueritas ista pertingit, *ves supplicij* & alij iniquè eam ferunt, imò ut arbores quæ quoties recisæ pullulant, (ait Seneca.) ita Regia crudelitas auget inimicorum numerum tollendo. *Et neminem ad* *Qui vult regnare, languidus regnet manu, ut acri manu* *Seneca, cuius duos libellos de Clementia diligenter volumus* *enim ex*

42. Apud vetustissimos Gothos apud Regem *opus eius* significabar, quòd moderatorem populorum *opibus exitu*

teat cum iustitiæ aculeo clementiæ mel habere
commistum, iuxta illud Ouidij:

*Sit piger ad pœnam Princeps, ad præmia velox,
Et doleat quoties cogitur esse ferox.* O laus
Mag. de gent. Sept. lib. 1. c. vlt.

SIGNVM XXXIII.

COGNOSCERE SE IPSVM.

Cognitio sui.

Plin. in Panegyrico vult, vt Magistratus non
minus se hominẽ esse, quàm hominibus præ-
esse cogitet. Sic *Saladinus* Christianorum olim
terror, qui Syriam, Aegyptum, & Africæ bonam
partem subegit, morti iam vicinus in cogitatione
hanc (se hominem esse) seridò descendit, & solam
interiorem tunicam hastæ prælongæ impositam
pro omni pompa funebri per castra sublimem
ferri iussit, cum hac acclamatione: *Hoc vnum lin-*
desse, & eum ex totius Orientis opibus restare Saladino.
Fulg. lib. 7. cap. 2.

Nihil æquè supercilium cogit nos altum spi-
ritus, quàm humanæ miseræ cognitio
& consideratio, quod (vt ait Plin. in Procem,
Nat. hist.) *Homo natus iacet manibus pedibusq; de-*
olium omnium, flens animal ceteris imperaturum, & à
supplicij vitam auspicatur. Hinc *Salomon*, Regū
sages quos sunt, quot erunt opulentis, iuxta ac sapiē-
tia cruciatissimus, *Sap. 7. v. 3. ait: Et ego natus accepi commu-*
endo, & in similitèr factam decidi terrã, &
u, vt a primam vocem similem omnibus emisi plorans: in
tra diligentiolamentis nutritus sum, & curis magnis. Nemo
enim ex Regibus aliud habuit natiuitatis initium:
Regem enim ergo introitus est omnibus ad vitam, & simi-
rum opibus exitus.

3. Plin.